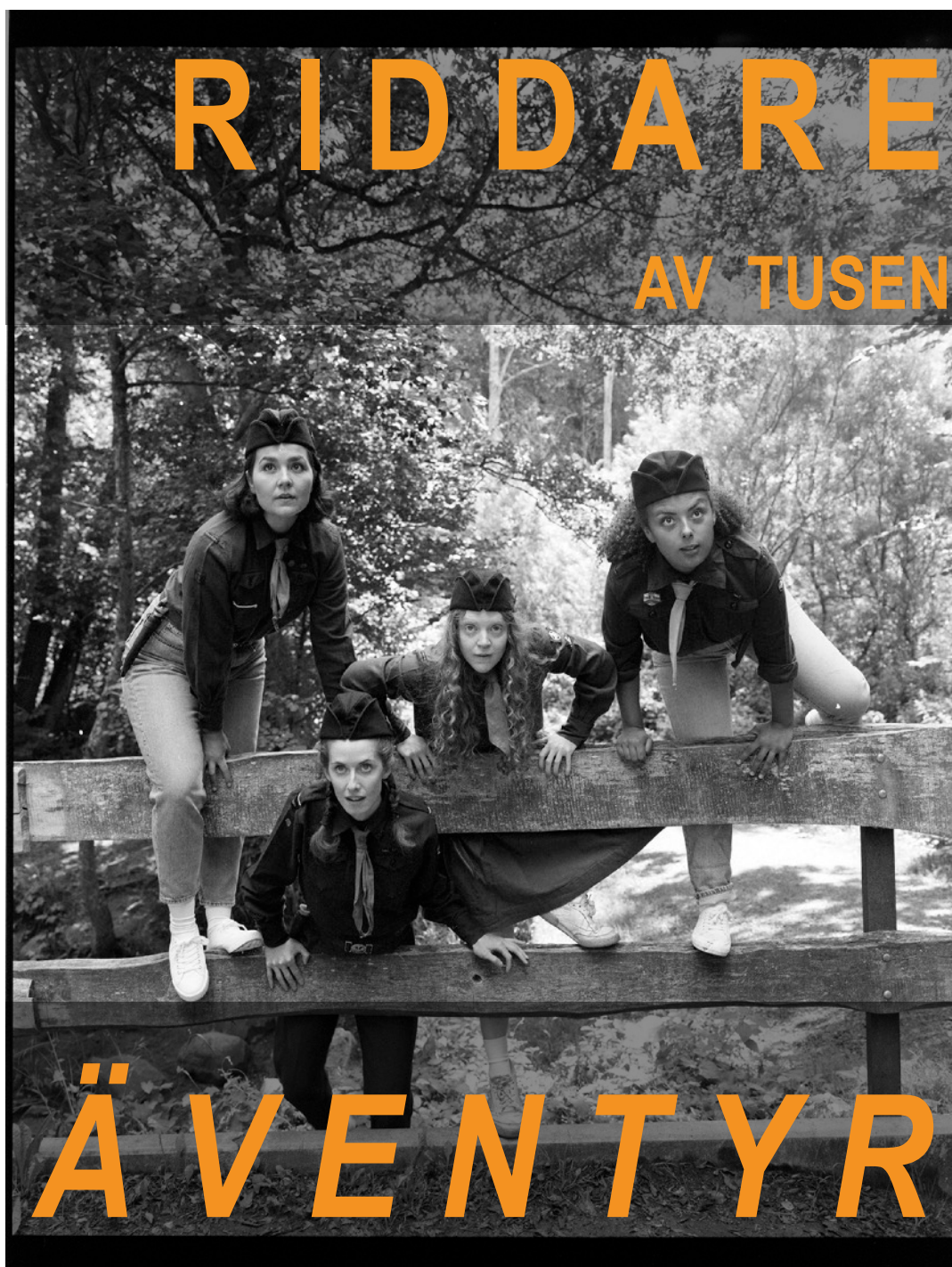

POTATOPOTATO
SCENKONST

LÄRARHANDLEDNING

HÖSTEN 2019

VAR REDO!

Välkommen till Riddare av tusen äventyr

– en överklig lägerplats, en flickhajak och en kollektiv dröm.

Med föreställningen Riddare av tusen äventyr vill PotatoPotato Scenkonst skapa perspektiv på en av vår tids mest komplexa samhällsdebatter: flickors platstagande i offentliga rum.

När politiker och debattörer ensidigt talar om flickan som ett offer, som ständigt ska skyddas och övervakas av sina föräldrar och samhället, är det hög tid att lyfta fram motbilder. PotatoPotato vill förskjuta perspektivet på flickan i det offentliga rummet, genom att synliggöra en historisk rörelse som verkade för flickors frigörelse, identitets- och samhörighetsbyggande – **den svenska flickscoutrörelsen** (1913-1960).

Flickscoutrörelsen var en plats där flickor fick utrymme att öva sig i att agera och vara subjekt, både vid lägerplatsen och i det offentliga rummet. Med fyndiga scoutnamn, magiska sånger och egensydda dräkter byggde de en **separatistisk gemenskap**, där de kunde utforska både sig själva och världen. Med flickscoutrörelsen som ram och historiskt eko skapar *Riddare av tusen äventyr* nya perspektiv på flickors platstagande och **handlingsberedskap** för en ny generation ungdomar. *Riddare av tusen äventyr* placerar flickan i naturen och det offentliga rummet, med skarpa knivar i midjebältet och taktfasta steg.

Alltid redo!

OM LÄRARHANDLEDNINGEN

Denna handledning riktar sig till pedagoger som ska se eller har varit på föreställningen *Riddare av tusen äventyr*. Här hittar du texter som du som pedagog kan ta del av och använda som ingång när du och eleverna diskuterar inför föreställningen och även efteråt. Kopplat till varje text presenteras övningar som du kan göra med eleverna, och frågor ni tillsammans kan reflektera kring. Du hittar även förslag på vidare läsning om de teman som berörs i föreställningen, och längst bak finns en ordlista.

För lärare:

INFÖR ERT TEATERBESÖK

Alla har olika erfarenheter av teater och därför kan det vara bra att inför besöket prata om vad teater är. Eftersom teater händer här och nu är ni som publik väldigt viktiga. Teater uppstår i mötet mellan det som händer på scenen och publiken, och det är helt okej att som publik reagera på det en ser – så länge en respekterar sin medpublik och skådespelarna på scenen. Konstupplevelser är alltid subjektiva, och det finns därför inga rätt eller fel när en talar om sina upplevelser av en teaterföreställning.

Inför teaterbesöket kan du med fördel diskutera med eleverna om deras tidigare erfarenheter av att se teater. Har eleverna tidigare minnen av att gå på teater, eller är det här den första teaterföreställningen de ska se? Hur är det att vara publik på en teater, till skillnad från att till exempel gå på bio?

Om ni tidigare har varit på teater som grupp kan ni även prata om dessa upplevelser. Ni kan också diskutera vilka **förväntningar** eleverna har inför att se *Riddare av tusen äventyr*. På så vis får du som pedagog en inblick i vad eleverna tänker inför teaterbesöket, och eleverna själva får också chansen att uttrycka sig och lyssna till varandras erfarenheter. Det är bra om ni tillsammans läser avsnittet "Om föreställningen" för att sedan samtala utifrån frågan:

Vad tror ni att *Riddare av tusen äventyr* kommer att handla om?

Om ni vill kan ni tillsammans göra övningarna och diskutera frågorna som ställs i anslutning till avsnitten "Om (o)trygga flickor och offentliga rum" och "Om Sveriges Flickors Scoutförbund".

OM FÖRESTÄLLNINGEN

RIDDARE AV TUSEN ÄVENTYR

ME D V E R K A N D E

Linda Forsell, *regissör och projektledare*

Rebecca Baker, *producent*

Bodil Formark, *forskare*

Hanna Reidmar, *scenografi och kostym*

Sofie Anderson, *ljusdesign*

Lisen Ellard, *koreografi*

Emil Göthberg, *ljuddesign, körtekniker och turnéledare*

Elinor Forsheden Sidoli, *utbildare i jämställdhet och genusfrågor*

Skådespelare:

Amanda Quartey, Ella Schartner, Johanna Malm, Li Molnár Kronlid.

Urpremiär 4 oktober 2019 i Malmö.

På turné i Malmö, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå hösten 2019.

Riddare av tusen äventyr görs i samarbete FlickForsk! Nordic Network for Girlhood Studies, Kvinnofolkhögskolan i Göteborg, Sofielundskolan, Södra Skånes Scoutdistrikt och Stöttande Utmanarscouter (SUS).

Med stöd av Svenska Postkod Stiftelsen, Malmö stad, Kulturrådet & Folkuniversitetet.

Det är mörkt men flickscouterna kan se ändå. För de har övat hela våren, vässat sina knivar och skärpt sina sinnen. De tränar för att kunna orientera sig i en värld som inte är deras. Från sin lägerplats sträcker de ut sig i världen och ritar om kartan. Nu börjar äventyret!

Riddare av tusen äventyr är en humoristisk och poetisk föreställning där publiken ser världen genom flickscoutens blick. Föreställningen bygger på intervjuer med flickscouter som var aktiva i den svenska flickscoutrörelsen, och är inspirerad av avhandlingen *Den välsituerade flickan. Om den svenska flickscoutrörelsens historia 1910-1940* av Bodil Formark, Umeå universitet.

Föreställningen är en del av PotatoPotatos uppmärksammade projekt *I den bästa av tjejevärldar* där vi sedan 2013 utforskat feminiteter som en strategi för motstånd inom scenkonst.

Föreställningens längd:

1 timme och 20 minuter.

*För lärare:***OM (O)TRYGGA FLICKOR OCH OFFENTLIGA RUM**

I dagens politiska och mediala samtal utmålas tonårsflickor allt som oftast som offer som behöver skyddas av samhället. När tonårsflickors närvaro i det offentliga rummet diskuteras kopplas detta ofta till frågor om vem som får röra sig var, vem som borde skyddas var och vilka platser som uppfattas som passande eller opassande för en tonårsflicka att befinna sig på.

Debattörer, politiker och andra vuxna uttrycker en oro över tonårsflickor på offentliga platser som torg och gator, i skogens joggingspår eller i parken. Denna oro kan också handla om att ”främlingar” uppfattas som ett **hot mot tonårsflickor**. Ett exempel på detta är hur kristdemokraternas partiledare Ebba Busch Thor ägnade en stor del av sitt tal under Järvaveckan i augusti 2019 åt att prata om hur **otrygga** tonårsflickor känner sig när de rör sig i det offentliga rummet, framförallt de som är bosatta i förorten.

Att tonårsflickor utmålas som potentiella offer av politiker och samhällsdebattörer är inte något nytt. Historiskt sett har flickors och kvinnors kroppar varit föremål för **samhällelig kontroll**. Flickors och kvinnors kroppar har också använts som politiska symboler för nationen, som exempelvis den svenska nationalsymbolen **Moder Svea**, och setts som något som måste skyddas från främmande makt (och ”främmande” män). Retoriken om att tonårsflickor ska skyddas från ”främlingar”, kan förstås i relation till vilka individer som ses som de ”främmande” – vilket har

varierat historiskt sett. Forskning visar hur förorten i dagens svenska debatt framställs som en ”främmande” och icke-svensk plats – ofta i kombination med en rasistisk retorik där det icke-svenska förknippas med något avvikande och dåligt. Att Busch Thor talar om att tonårsflickor i förorten måste skyddas, kan förstås som ett uttryck för att förorten uppfattas som en plats med extra hotfulla ”främlingar”.

I samhällsdebatten om tonårsflickor som offer i det offentliga rummet finns en avsaknad av flickornas egna perspektiv och röster. Därför har flera forskare undersökt hur tonårsflickor själva upplever det offentliga rummet, och olika platser i staden där de bor. Dessa studier visar att tonårsflickor å ena sidan förhåller sig och anpassar sig till den mediala bilden av ett område i staden – genom att till exempel undvika vissa platser vid vissa tidpunkter på dygnet. Å andra sidan **utmanar** flickorna idén om att vissa platser skulle vara olämpliga för tonårstjejer – dels genom att faktiskt gå till dessa platser och befinna sig där, dels genom att själva påstå att dessa platser inte alls är så otrygga som media vill ge sken av.

Forskning, om tonårsflickors upplevelser av att röra sig i offentliga miljöer, visar att flickorna själva skapar sina **egna platser** i staden. För att en plats ska bli till flickans egen krävs det att hon upplever att hon själv kan bestämma hur länge hon vill befinna sig där, utan att bli uttittad och ifrågasatt. Ett exempel på detta är när en tonårsflicka berättar om hur hon kan sitta på en bänk vid en parkeringsplats till en stormarknad, där alla andra kommer och går, men hon själv kan **sitta kvar och ta sin tid**.

Tonårsflickor betonar även hur viktigt det är för dem med platser där det inte befinner sig några män, som kan villkora flickornas närvaro på platsen. När tonårsflickorna befinner sig i **könsseparatistiska sammanhang**, blir de inte kategoriserade efter kön, och har en mer självklar tillhörighet till rummet. Flera forskare menar att separatistiska rum, i historien såväl som i dagens samhälle, fungerat som **trygga(re) platser** för de som befinner sig där. I det separatistiska rummet blir det möjligt för deltagarna att tala om sina erfarenheter utan att bli ifrågasatta, och att bli stärkta inför att de ska befinna sig i andra, icke-separatistiska sammanhang.

Sveriges Flickors Scoutförbund

(1913-1960) är ett historiskt exempel på en separatistisk organisation. Flickscouterna byggde själva sin lägerplats tillsammans och skapade på så vis ett eget, gemensamt rum. Där kunde de öva på att själva se och bedöma situationer, och agera utifrån sina

egna betraktelser – utan att vara iakttagna, ifrågasatta och villkorade av män. Att lägerplatsen var ett tryggt rum handlade om att det fanns en självklarhet för flickorna att vistas där.

Det är inte enbart kön som villkorar vårt handlingsutrymme i världen. Tonårsflickors erfarenheter präglas även av att de till exempel har en viss klassbakgrund, etnicitet eller sexuell läggning. Men det går inte att komma ifrån att flickorna själva uppfattar kön som avgörande för hur de förväntas bete sig i olika situationer. Behovet av ett eget rum som tonårsflickorna uppfattar som deras uppstår just för att de inte upplever det som möjligt att göra anspråk på alla rum.

När politiker och samhällsdebattörer diskuterar tonårsflickan utifrån antagande om att hon är ett offer i det offentliga rummet skapas också en bild av att hon inte hör hemma där. **Hon uppfattas inte som den självklara aktören i det offentliga rummet, utan ska ständigt påminnas om att hon är ifrågasatt.** Men tonårsflickor både historiskt och i samtiden gör själva **motstånd** mot denna förståelse och utarbetar strategier för att göra det offentliga rummet till deras eget. Det är genom att lyssna till **tonårsflickornas egna berättelser** om deras liv, som vi kan förstå de verkliga begränsningarna och möjligheterna som deras position i samhället erbjuder – inte genom de av makten förutbestämda narrativ om flickan som ett offer.

LÄSTIPS!

Härifrån till framtiden. Om gränslinjer, aktörskap och motstånd i tjejers vardagsliv av Johanna Sixtensson (forskare vid Malmö universitet)

”Tystnader och synliggöranden kring staden. Tonårsflickors minnen om urbana platser och könade möten” i *Tidskrift för Genusforskning* av Ann-Charlotte Palmgren (forskare vid Åbo Universitet).

Svenska latinas: ras, klass och kön i svenskhetens geografi av Catrin Lundström (forskare vid Linköpings universitet)

ÖVNING

TRYGGA RUM

Be eleverna berätta om en plats som de tycker om.

Det kan vara inom- eller utomhus. Be dem beskriva hur platsen ser ut. Ställ frågor som: Brukar du vara ensam på platsen eller kan det vara andra där?

Vad får du för känslor när de tänker på platsen? Varför tror du att du tycker om just den här platsen?

Reflektera tillsammans i helklass kring vilka platser eleverna valt att berätta om, och varför de tror att vissa platser känns tryggare än andra att befinna sig på.

REFLEKTERA MED ELEVERNA

Vad tänker du på när du hör uttrycket offentliga rum? Vilka platser kan det vara? Upplever du digitala rum, som till exempel Instagram, som offentliga? Vad gör ett rum till privat, och när blir det offentligt?

Upplever du att tjejer och killar brukar hänga på olika platser i det offentliga rummet? Om killar och tjejer väljer att hänga på olika ställen, varför tror du att det är så?

Om du är på en plats där det bara befinner sig personer av det kön du själv identifierar dig med, tycker du att det är lätt eller svårt att prata (och bli lyssnad på) och vara dig själv? Om du befinner dig på en plats där det är personer av alla kön, upplever du att det är lätt eller svårt att prata (och bli lyssnad på) och vara dig själv? Vad tror du att det beror på?

För lärare:

OM SVERIGES FLICKORS SCOUTFÖRBUND (SFS)

Scoutrörelsen grundades 1907 av den brittiske generalen Lord Robert Baden-Powell, i samband med ett läger för pojkar, och genom boken *Scouting for Boys* som publicerades 1908. I det militära sammanhanget innebar att *scouta* att speja ut över terrängen och göra observationer för att kunna förutse en eventuell attack från fienden. Den omåttligt populära boken om **scoutmetoden** spreds över världen, och översattes bland annat till svenska. När Baden-Powell presenterade scoutmetoden var hans tilltänkta målgrupp pojkar, men tusentals flickor världen över blev också inspirerade att börja scouta på egen hand.

Den första organiserade formen av **scouting för flickor** i Sverige uppstod 1911, efter att elever på den privata flickskolan Wallinska skolan i Stockholm lyckades övertala sina lärarinnor att bli deras scoutledare. En av lärarinnorna var Emmy Grén-Broberg (Bro), som sedan blev den första flickscoutchefen när **Sveriges Flickors Scoutförbund (SFS)** grundades 1913. Flickscoutrörelsen hade efter detta en egen, separat organisation, programverksamhet och litteratur. SFS hade även ett omfattande **internationellt samarbete** med andra flickscoutorganisationer, och var 1928 med i bildandet av världskommittén för flickornas världsscoutförbund, WAGGGS.

Inom flickscoutrörelsen ordnades mängder av utflykter, hajker och läger. Även om programmet förändrades över tid, bestod övningar som skulle lära flickorna att själva kunna **orientera sig i världen**, vara uppmärksamma på sin omgivning och **hjälpsamma mot varandra**. De övade sig även **ledarskap** och att **aktivt delta** i alla sammanhang. Genom **kunskapsprov**, i alltifrån fysiska aktiviteter som simning och

cykling, till teoretiska kunskaper om samhället och naturen, vann flickorna märken som de kunde fästa på sin scoutdräkt. Flickscouterna förvärvade kunskaper genom att själva **agera**, men de kunde också agera för att de besatt vissa kunskaper. De lärde sig **orientering** med hjälp av karta och kompass, men minst lika viktigt var att de skulle **iakttä** sin omgivning och bedöma sin egen position i relation till platsen. Att scouta handlade därmed inte enbart om att titta på något, utan att aktivt **tolka** det flickscouten själv såg för att vara **handlingsberedd** – på så vis var hon **redo!**

Den **separatistiska** gemenskap som flickscoutrörelsen erbjöd, gjorde dessutom att flickorna kunde skapa ett rum där de var **fria från mäns blickar**. I en strävan efter ett mer icke-hierarkiskt rum hade både flickorna själva och deras vuxna ledare speciella **scoutnamn** som de tilltalade varandra med. På så vis skedde även en slags **maktutjämning** mellan barn och vuxna, långt innan du-reformen slog igenom i resten av Sverige.

När SFS grundades 1913 hade inte kvinnor rösträtt i Sverige, och uppfattades inte som fullvärdiga medborgare. Att flickor ägnade sig åt scouting och tränades i att vara aktiva, handlingsberedda **subjekt**, ansågs därför vara så pass **kontroversiellt** att flickscouting blev föremål för både en intensiv debatt i pressen och förlöjligande skildringar. På grund av kritiken mot flickscoutrörelsen, som påstods fostra flickor till att bli ”okvinnliga”, var flickscoutrörelsen tvungna att betona rörelsens opolitiska grund, och markera ett avstånd från den samtida **rösträttsrörelsen**. Som en överlevnadsstrategi poängterade SFS att de bedrev scouting anpassad för just flickor, och att flickscouter fick öva sig i vad för tiden sågs som typiskt kvinnliga egenskaper, som omvårdnad och att se efter hemmet – och rörelsen förteg att matlagning och sömnad får en annan innebörd när det sker på en lägerplats i skogen.

Dessa flickideal måste förstås i relation till scoutideologins borgliga grund och att merparten av flickscouternas ledare och deltagare tillhörde över- eller övre medelklassen. Det borgliga idealet som positionerade kvinnor som hemmahörande i den privata sfären, utmanades av att flickor scoutade och befann sig utanför hemmet och lärde sig att agera som subjekt. Därmed var det viktigt för SFS att betona att flickscouterna var såväl scouter som flickor, det vill säga att det faktum **att flickorna blev scouter inte innebar att de upphörde att vara flickor**.

Efter andra världskriget ökade samarbetet med pojkscoutförbundet Sveriges

Scoutförbund (SS). Men samarbetet mellan organisationerna kom under 1950-talet att bli alltmer ansträngt, när SS, helt i strid med de överenskommelser som fanns mellan förbunden, började rekrytera flickor till sin verksamhet. SS var angelägna om att det skulle ske ett **samgående** mellan dem själva och SFS. Dels på grund av att SS ville expandera, dels för att det upplevdes som otidsenligt att pojkar och flickor skulle vara särskiljda. För SFS var situationen en annan, för dem innebar uppkomsten av två sorters flickscouter en potentiell splittring i organisationen. SFS styrelse ansåg att de inte hade något annat val än att gå samman med SS i ett gemensamt scoutförbund, när pojkscoutförbundet började rekrytera både flickor och pojkar.

År 1960 realiseras samgåendet mellan Sveriges Scoutförbund och Sveriges Flickors Scoutförbund genom att **Svenska Scoutförbundet (SSF)** bildas. I Sverige upphörde inte flickscouting fullständigt efter samgåendet, men många av de speciella flickscoutmetoderna och traditionerna föll i glömska. **Efter samgåendet blev det i hög grad pojkscoutrörelsens historia som ansågs vara den historia som var värd att berätta.**

Än idag är scouting i Sverige en könsintegrerad verksamhet, och så är det i flera andra länder. Men på många platser i världen, bland annat Danmark, Finland, Storbritannien, Bangladesh och USA, finns det fortfarande flickscoutorganisationer, och världskommittén WAGGGS anordnar varje år flera internationella läger för flickscouter världen över. **Scoutrörelsen är idag en av världens största globala ungdomsorganisationer.**

LÄSTIPS!

Läs mer om SFS och flickscoutrörelsen i *Den välsituerade flickan. Om den svenska flickscoutrörelsens historia 1910-1940* av Bodil Formark (forskare vid Umeå universitet) eller på webben: denvalsitueradeflickan.wordpress.com

ÖVNING

SCOUTA PÅ TIO SEKUNDER

Be eleverna att se sig omkring i rummet och lägga märke till så många detaljer som möjligt, på tio sekunder. Om ni sitter i klassrummet kan de till exempel lägga märke till vilka personer som sitter runt omkring dem, vilka saker de har runt sig och hur dessa ser ut. Under tiden du räknar ned från tio ska eleverna se sig omkring i rummet och var för sig notera så många detaljer som möjligt. Sedan ska eleverna blunda. Med ögonen slutna ska de sedan, två och två, beskriva för varandra hur det ser ut omkring dem, då detaljerat de kan.

Till exempel: En svart bok som ligger upp och ned på skolbänken, en lampa som blinkar, en penna som någon tuggat på och så vidare. Avsluta med att reflektera i helklass: Var det enkelt att minnas? Var det svårare att minnas vissa saker, men inte andra? Varför tror du att du minns vissa saker bättre, och inte andra?

REFLEKTERA MED ELEVERNA

Känner du till scouterna? Vad förknippar du med ordet scout? Är du själv scout, eller har du någon gång varit det? Hur skulle du i så fall beskriva scouting för någon som aldrig hört talas om det?

Finns det sammanhang (i skolan eller på fritiden) när du upplever att tjejer och killar delas upp? Vad tycker du om det? Vilka för- och nackdelar finns det med att dela upp tjejer och killar tycker du?

OM POTATOPOTATO SCENKONST

PotatoPotato Scenkonst har sin bas i Malmö. I över 10 års tid har PotatoPotato skapat ny, aktuell och samhällskommenterande scenkonst som tror på sin publik. PotatoPotato har aldrig satt upp ett färdigskrivet manus, utan skapar istället perspektivförskjutningar på samtida och historiska fenomen genom egenutvecklade metoder. PotatoPotato vill visa på alternativ och bjuder publiken på utopiska världar för att utmana, inspirera och skapa en reflekterande dialog.

PotatoPotato håller även dramapedagogiska workshops för alla åldrar, och föreläser om normkritik och genus, politisk konst och feministiska utopier. PotatoPotato blir återkommande inbjudna till universitet, organisationer och företag för att föreläsa om våra konstnärliga processer.

Föreställningen ***Riddare av tusen äventyr*** är en del av PotatoPotatos uppmärksammade koncept *I den bästa av tjejevärldar*, där de under de senaste fem åren har undersökt ung femininitet och flickan i kulturen tillsammans med flickforskare.

ORDLISTA

Scout

En scout är en spejare, **en person som letar efter något**. I det militära sammanhanget innebar att *scouta* att speja ut över terrängen och göra observationer för att kunna förutse en eventuell attack från fienden. Idag förknippas scouting med friluftsliv, läger och hajker. Scoutrörelsen är en av världens största ungdomsorganisationer, och i Sverige bedrivs scouting i organiserad form genom riksorganisationen Scouterna.

Trygghet

Att känna sig trygg innebär en person upplever en känsla av frihet från oroande eller hotande inslag i sin omgivning. I dagens samhälle finns en gemensam förståelse kring att människors trygghet är en **demokratifråga**. Om människor känner sig otrygga uppfattas det därmed som ett samhällsproblem. Människors otrygghet är inte en statisk eller isolerad känsla eller upplevelse. Känslan av otrygghet kan förändras över tid, skapas i relation till och påverkas av vad som skrivs i media och till politiska och ekonomiska händelser och utmaningar.

Offentliga rum

Offentliga rum kan vara platser som torg, vägar, gator, idrottsplatser, parkeringar, affärer, restauranger och teatrar. Det är platser dit alla ska kunna gå, och befinna sig på. Det offentliga rummet är influerat av socioekonomiska och kulturella processer, genom arkitektur och planläggning. Hur vi uppfattar det offentliga rummet handlar om vilka **minnen** vi förknippar med specifika platser, men också hur dessa **skildras i media** och i samhällsdebatten. Olika föreställningar om en plats kan existera samtidigt och hur vi uppfattar en plats kan också förändras över tid.

Makt

Makt kan betyda många olika saker. Det kan vara makten att kontrollera någon annan, makten över sitt eget liv eller makten att påverka omvärlden och förändra samhället. Vem som har makt grundar sig i materiella omständigheter (pengar och resurser), men kan ta sig uttryck på olika sätt. I ett samhälle där män har mer makt än kvinnor, råder en **könsmaktsordning (patriarkat)** som begränsar kvinnors handlingsutrymme, till förmån för mäns. Makt kan ta sig i uttryck genom att vissa personer får komma till tals och bli hörda, men inte andra. Detta gäller i allra högsta grad när vi talar om historiska händelser. **Vems berättelse uppfattas som värd att minnas och återberätta, och vems berättelse glöms bort och tystas ned?** Och utifrån vems perspektiv återberättas en historisk företeelse? Det är inte godtyckligt, utan det har just med makt att göra. Makt utövas alltid i **relationen mellan människor**, och är inte ett statiskt tillstånd. Därmed är det möjligt att förändra ojämlika maktrelationer.

Objektifiering

Objektifiering betyder att göra någon till ett objekt, det vill säga att reducera en person till **ett passivt föremål**. Motsatsen till objektifiering är att någon ses som en handlande aktör, eller ett subjekt som själv uppfattar något och är medveten. Objektet är det som uppfattas, och saknar ett eget medvetande.

Kön

Kön kan förstås som en **levd kategori**, någonting som vi har och som vi samtidigt gör. Men det går också att dela in förståelsen av kön i olika aspekter: En persons **juridiska kön** är det kön som står i personens pass och är registrerat i folkbokföringen. I Sverige finns det enbart två juridiska kön: kvinna och man. Juridiskt kön tilldelas vid födseln, oftast genom att vårdpersonal bedömer könstillhörighet utifrån yttre könsorgan. Det är möjligt att ändra sitt juridiska kön om en har fått diagnosen transsexualism.

När vi talar om **könsidentitet** handlar det om vilket kön en person själv känner att den har, och detta kan förändras över tid. Det behöver inte stämma överens med hur ens kropp ser ut, och en person kan också uppleva att hen har något kön alls.

Könsuttryck är hur en person, genom fysiska attribut som kläder och kroppsspråk, uttrycker kön. Ens könsuttryck stämmer ibland överens med könsidentiteten, ibland inte. **Socialt kön (genus)**, som könsuttryck är en del av, innebär även vilka uppfattningar och förväntningar som ställs på en person utifrån idéer om kön – vilka egenskaper, attribut och uttryck som människor uppfattar som maskulint (manligt) respektive feminint (kvinnligt).

Den **könade kroppen** handlar om en persons hormonnivåer, könsorgan och könskromosomer, det vill säga om en person har högst nivåer av östrogen eller testosteron, snippa, snopp, äggstockar, testiklar, XX- eller XY-kromosomer. Kroppsligt finns det inte enbart två kön, utan en mängd variationer. Men läkarvetenskapen har skapat en norm för kroppar i fråga om medicinskt kön: vilka kombinationer av kromosomer och hormoner som ska räknas för olika kön, och hur könsorgan ”ska” se ut.

Subjekt

Subjektivitet innebär att en människa upplever sig själv som ett subjekt, det vill säga **en egen medveten individ**.

Separatism

När vi i denna lärarhandledning talar om separatism och separatistisk gemenskap så menar vi att **en grupp s deltagare avgränsas baserat på kön eller andra kriterier**.

Separatistisk organisering kan användas som en politisk strategi, där människor som identifierar sig med varandra möts. Genom att belysa **gemensamma erfarenheter** kan ett separatistiskt rum formulera ett **kollektivt motstånd** mot maktstrukturer som missgynnar dem.